

акумулює набутий досвід, власне завдання окреслює чіткий план дій, джерело інформації є основою аналізу й дослідження, спонукою для пошуку ефективних способів розв'язання проблемної ситуації тощо, критерії оцінювання (інструмент перевірки) містять відомості про очікуваний результат.

Окремої уваги потребує організація рефлексії, само- і взаємооцінювання на уроках української мови, які розглядають як взаємозалежні й взаємозумовлені процеси, що мають відбуватися системно, систематично, послідовно і взаємопов'язано. Це дасть змогу ліцеїстові проаналізувати свою діяльність, об'єктивно оцінити результативність власної активності, а також дій однокласника, змодельовати подальшу освітню траєкторію, скорегувати мотиви й прагнення, установити взаємозв'язок між плануванням, аналізом і контролем дій. До засобів самооцінювання зараховуємо есеї, карту самооцінювання, ранжування освітніх досягнень, Google-форми із запитаннями тощо. Критеріями добору запитань і завдань для організації перевірки й оцінювання мають стати об'єктивність, адекватність, цілісність, критичність тощо.

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕКСТОЦЕНТРИЧНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МОВЛЕННЄВИХ ЖАНРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ЛІЦЕЇ

Л. В. Галаєвська, молодший науковий співробітник

У системі сучасної національної освіти відбуваються інноваційні процеси, формуються концептуальні засади, змінюється зміст навчання української мови. Сучасний підхід до навчання мови визначений основною функцією самої мови – бути найважливішим засобом спілкування, пізнання і впливу, й замовленням суспільства – сформуванню інтелектуально розвинену, різнобічно освічену і соціально активну особистість. Визначальним є текстоцентричний підхід, який, під час вивчення мовленнєвих жанрів, ґрунтується на вивченні лінгвістичних тем на основі тексту.

Дослідники текстоцентричного підходу зосереджують увагу на значенні тексту для розвитку комунікативних умінь учнів (Гальперін І., Золотова Г., Ладиженська Т., Ніколіна Н.), наголошують на комплексній роботі з текстом, яка передбачає аналіз його змісту й структури, створення текстів різних видів і жанрів (Бондаренко Н., Голуб Н., Горошкіна О., Пентилюк М., Симоненко Т.).

Систему комплексних вправ із впровадження мовленнєвих жанрів в освітній процес розроблено з урахуванням функційно-комунікативного підходу, який програмує навчання мови через розв'язання мовленнєвих завдань на пошук найбільш відповідного жанру для конкретної ситуації, коригування змістового наповнення й мовного вираження, і побудовано на основі текстів соціокультурної тематики. Тексти виконують дидактичні, розвивальні й виховні функції, зокрема, сприяють навчанню видів мовленнєвої діяльності, презентують моделі розв'язання комунікативних завдань. Суб'єктний досвід підлітка формується через ситуації (спеціально створені навчальні або життєві), які передбачають прояв особистісних рис і здібностей. У

таких ситуаціях немає правил, однозначних істин, простих рішень, їх не можна вирішити на знаннево-репродуктивному рівні (наприклад, скласти модель свого життя, обрати творчий варіант розв'язання проблеми, критично оцінити подію).

Тексти для системи вправ і завдань дібрано за такими критеріями: 1) тематико-змістовим (відповідають соціокультурній тематиці програми, мають високий виховний потенціал, сприяють виробленню ціннісних орієнтацій учнів); 2) структурно-композиційним (мають чітку тематичну і структурну організацію); 3) інформативним (актуальні, цікаві, пізнавальні); 4) мовно-функційним (містять матеріал для спостережень за функціонуванням мовних одиниць, моделі розв'язання комунікативних завдань); 5) психологічним (зміст відповідає віковій групі); 6) адаптованості (адаптація літературних текстів-зразків за такими параметрами: наявність чітких ознак конкретного типу, стилю і жанру мовлення; використання мовного матеріалу, підпорядкованого навчальній меті; наявність мовних концептів – одиниць етнокультурної інформації, які відображають світ українського національного світосприймання предметів і понять; доцільний обсяг текстів; опора на вміння, сформовані в учнів у попередніх класах).

ПІДРУЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ 11 КЛАСУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ І ПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ

*Т. М. Колеснікова, учитель вищої категорії Білоцерківської спеціалізованої природничо-математичної школи I- III ступенів № 16 ім. М. О. Кириленка
В. І. Новосьолова, кандидат пед. наук, старший науковий співробітник*

В освітній процес Білоцерківської спеціалізованої природничо-математичної школи I-III ступенів № 16 імені М. О. Кириленка впроваджено результати наукового дослідження «Методика компетентісно орієнтованого навчання української мови учнів ліцею на рівні стандарту» відділу навчання української мови та літератури. Зокрема, впродовж 2018-2020 н. р. експериментально перевірено і впроваджено в освітню практику підручник української мови для 11-го класу (авторки Н. Голуб, О. Горошкіна, В. Новосьолова), який нині є чинними. Співпраця зінтегрувала наукову, дослідно-експериментальну, освітню, методичну діяльність науковців Інституту педагогіки та вчителів і учнів 11 класу школи.

Процес розвитку активної, творчої і цілеспрямованої особистості учнів здійснюється за допомогою дібраних запитань, завдань і вправ, що утворюють в підручнику методично доцільну систему, спрямовану на досягнення кінцевих результатів – формування ключових і предметної компетентностей.

Підручник містить комплекс інноваційних розроблень/ Уперше у підручнику авторками передбачено системну роботу з мовленнєвими жанрами, що, як свідчить практика, ефективно сприяє соціалізації учнів, формуванню впевненості в собі, активності, ініціативності; виробленню вмінь застосовувати здобуті знання. Вивчення мовленнєвих жанрів сприяє формуванню поведінкових норм і ставлень, здатності учнів до міжособистісного спілкування, що нині має великий суспільний